

Схвалено на Загальних зборах
Великокам'янського ліцею
Протокол №1 від 18.10.2019 р.
Загальних зборів ліцею

МЕМОРАНДУМ СПІВПРАЦІ
між усіма учасниками освітнього процесу: педагогами, учнями та батьками
Великокам'янського ліцею

I. Загальні засади

Плідна співпраця між усіма учасниками освітнього процесу ґрунтується на таких твердженнях:

“Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні діяти у відношенні один до одного в дусі братерства”

Стаття 1 Загальної декларації прав людини

“Освіта повинна бути спрямована на повний розвиток людської особи і збільшення поваги до прав людини і основних свобод”

Частина 2 статті 26 Загальної декларації прав людини

“Найкраще забезпечення інтересів дитини має бути керівним принципом для тих, хто несе відповідальність за її освіту і навчання; насамперед таку відповідальність несуть її батьки”

Принцип 7 Декларації прав дитини, ухваленої резолюцією 1386 (XIV) Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1959 року

“Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору”

Закон України “Про освіту”

Ми, педагоги, батьки та учні, виходимо з того, що:

- Головним принципом співпраці всіх учасників освітнього процесу є принцип дитиноцентризму, тобто орієнтація на потреби учня.
- Освітній процес ґрунтується на співпраці педагогів, батьків та учнів. Саме взаємодія в межах трикутника “учень-учитель-батьки” створює простір для сучасної ефективної освіти.

- В основу співпраці між усіма учасниками освітнього процесу мають бути покладені принципи педагогіки партнерства як складника концепції “Нова українська школа” (НУШ):
 - повага до особистості;
 - доброзичливість і позитивне ставлення;
 - довіра у відносинах;
 - діалог – взаємодія – взаємоповага;
 - розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв’язків);
 - принцип соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов’язань, обов’язковість виконання домовленостей).
- Взаємодія між усіма учасниками освітнього процесу ґрунтується на принципах рівноправності, толерантності, академічної доброчесності, неприпустимості булінгу та психологічного насильства.
- Співпраця має відбуватись на засадах обов’язковості розгляду пропозицій сторін; пріоритету узгоджувальних процедур; прозорості, відкритості та гласності; обов’язковості дотримання досягнутих домовленостей; взаємної відповідальності сторін.
- Дії та поведінка всіх учасників освітнього процесу в шкільному просторі та поза ним ґрунтуються на повазі до прав людини, прав дитини та дотриманні чинного законодавства України.

РОЗДІЛ 1. ПРАВИЛА ТА РЕГЛАМЕНТИ

Ми, педагоги, батьки та учні, виходимо з того, що:

Ліцей, як спільнота та осередок місцевої громади може створити власні правила та регламенти, що не суперечать чинному законодавству. Вони мають бути публічними, всім відомими, загальнодоступними, зрозумілими всім і прийнятними для всіх учасників освітнього процесу в ліцеї. Правила мають ґрунтуватись на загальнолюдських цінностях, принципах демократії та прозорості в ухваленні рішень, рівного доступу до всіх послуг, поваги до різноманітності культур.

1.1. Робота громадського самоврядування в закладі освіти

Ліцей є осередком місцевої громади, мета існування якого – освіта і всебічний розвиток учнів, а також осередком спілкування і співпраці для місцевої громади міста, району, села. Низка засадничих рішень у житті школи, зокрема правила і регламенти, які не суперечать чинному законодавству, може ухвалюватися на засадах громадського самоврядування¹.

¹ На основі ст. 28 та ст.70 Закону України “Про освіту”. Зокрема, у статті 28 ідеться: “Громадське самоврядування в закладі освіти – це право учасників освітнього процесу як безпосередньо, так і через органи громадського самоврядування колективно вирішувати питання організації та забезпечення освітнього процесу в закладі освіти, захисту їхніх прав та інтересів, організації дозвілля та оздоровлення, брати участь у громадському нагляді

1. Ключові питання взаємодії між учасниками освітнього процесу в ліцеї вирішуються на Загальних зборах, які формуються з представників ліцеїстського самоврядування педагогів, учнів та батьків. У разі потреби на Загальних зборах для вирішення поточних питань життя ліцею може бути обрана Координаційна рада, сформована з представників усіх учасників освітнього процесу. Координаційна рада може збиратися за потреби або регулярно – один раз на місяць. Адміністрація ліцею надає приміщення для роботи органів батьківського та учнівського самоврядування.
2. Запорука плідної роботи громадського самоврядування в ліцеї – максимальна залученість усіх членів спільноти та ефективна комунікація між ними. Канали комунікації в ліцеї мають бути доступними і зручними для всіх. Члени ліцеїстської спільноти, які не мають можливості користуватися ліцеїстським сайтом та/або месенджерами і сторінками в соцмережах, мають бути забезпечені зручними та зрозумілими для них формами комунікації і зворотного зв'язку на кшталт дощок оголошень у ліцеї, скриньок, куди можна кидати записки з пропозиціями, тощо.
3. Показником дієвості громадського самоврядування в ліцеї є налагоджені механізми зворотного зв'язку: забезпечена можливість для обговорень, питань, петицій, голосувань, створення “банку пропозицій та ідей” тощо, врахування запитів і пропозицій у подальшій роботі.
4. Інструментом оцінки ефективності громадського самоврядування в ліцеї може бути процедура самооцінки, яка проводиться за рішенням органів ліцеїстського самоврядування. Самооцінка проходить у вигляді анонімного опитування (анкетування) педагогів, батьків та учнів, що передбачає подальше коригування роботи громадського самоврядування з урахуванням результатів опитування.

1.2. Правила та регламенти

1. Види ліцеїстських правил та їхній зміст кожна ліцеїстська спільнота визначає самостійно. Серед них можуть бути такі:
 - **етичний кодекс та/або правила поведінки всіх учасників освітнього процесу;**
 - **регламенти:** порядок доступу батьків до ліцею і класів, порядок індивідуального позакласного спілкування з учителями та класними керівниками, форми проведення першого й останнього дзвоника, батьківських зборів, наявність або відсутність дрес-коду для учнів і вчителів та інші.
2. Ліцеїстські правила розробляються за участі всіх учасників освітнього процесу та членів колективу ліцею. Пропозиції акумулюються та обробляються за допомогою органів ліцеїстського самоврядування або, у разі їхньої відсутності, за допомогою уповноважених осіб, після чого вони узгоджуються та ухвалюються на Загальних зборах ліцею. За потреби в регуляційні документи або їхні частини можна вносити зміни шляхом винесення пропозицій на Загальні збори ліцею та їх ухвалення.
3. Невід'ємним складником правил та регламентів ліцею є порядок розгляду звернень і скарг, а також шляхи вирішення конфліктів. Конфлікти можуть розв'язуватися за допомогою ліцеїстської служби порозуміння, фасилітатора, психолога, класного

(контролі) та в управлінні закладом освіти у межах повноважень, визначених законом та установчими документами закладу освіти”.

керівника, керівництва ліцею. Звернення учасників освітнього процесу до керівництва ліцею розглядається в якнайкоротші строки.

4. Розгляд та розв'язання конфліктів також можуть здійснюватися Координаційною радою або Загальними зборами ліцею, засновником закладу освіти (органом управління у сфері освіти, який діє від імені засновника). Ліцеїстська процедура розв'язання конфліктів не позбавляє особу права звернутись до суду або до освітнього омбудсмена².
5. Жодне положення цього Меморандуму не звільняє від відповідальності за порушення норм чинного законодавства і не може змінювати прямі норми законодавства щодо юридичної відповідальності.

1.3. Принципи фінансування та співфінансування

Фінансова діяльність ліцеїстської спільноти ґрунтується на принципах відкритості, зрозумілості та прозорості³. Можлива співучасть батьків у фінансових витратах ліцею є добровільною та може бути спрямована переважно на цільові проекти, що слугують покращенню освітнього процесу та розвитку ліцею як осередку місцевої громади і знайшли підтримку більшості класної або ліцеїстської спільноти.

1.3.1. Фінансування коштом державного та місцевого бюджетів

1. Усі члени ліцеїстської спільноти мають вільний доступ до інформації про кошторис і фінансовий звіт ліцею. Окрім інформації про надходження й використання всіх отриманих коштів, адміністрація ліцею має надавати інформацію про запити на фінансування до засновників ліцею, місцевої влади, спонсорів тощо, а також відповіді на них.
2. Інформація про всі матеріальні цінності, отримані ліцеєм від батьків чи благодійних організацій, має бути опублікована на сайті ліцею. Керівництво закладу освіти обліковує їх відповідно до законодавства та зобов'язується використовувати їх лише в інтересах ліцею.
3. Адміністрація ліцею бере на себе зобов'язання подавати всю фінансову інформацію (або інформацію про всі кошти, які отримує ліцей з різних джерел) вчасно, достовірно і доступно для розуміння будь-якому учаснику освітнього процесу. Питання щодо кошторису та фінансового звіту вирішуються через звернення до адміністрації ліцею або відділу освіти, культури, молоді та спорту П'ятицької с/ради ОТГ.

² Створення інституту освітнього омбудсмена передбачено ст. 73 Закону України “Про освіту”; Положення про освітнього омбудсмена і Порядок та умови звернення до освітнього омбудсмена затверджено Постановою Кабінету міністрів “Деякі питання освітнього омбудсмена” від 06.06.2018.

³ “Заклади освіти, що отримують публічні кошти, та їх засновники зобов'язані оприлюднювати на своїх веб-сайтах кошторис і фінансовий звіт про надходження та використання всіх отриманих коштів, інформацію про перелік товарів, робіт і послуг, отриманих як благодійна допомога, із зазначенням їх вартості, а також про кошти, отримані з інших джерел, не заборонених законодавством” (частина 3 ст. 30 Закону України “Про освіту”).

4. Раз на рік директор публічно звітує про виконання річного плану ліцею та презентує план розвитку ліцею на наступний, а також пов'язані з цим планом очікувані фінансові потреби.

1.3.2. Додаткове співфінансування силами батьків

1. Основною метою додаткового співфінансування силами батьків⁴ можуть стати цільові проекти, гроші на які збираються за принципом відкритого оголошення. Проект можуть оголосити адміністрація ліцею, вчитель, батьки або учні. Проект виноситься на розгляд спільноти (класу або ліцею) і реалізується, якщо отримує належне фінансування на добровільних засадах. Кожен з членів батьківської спільноти самостійно вирішує, чи бажає фінансово підтримати проект, і також самостійно визначає розмір власної фінансової участі. Обов'язковою умовою такого співфінансування є оприлюднення переліку потреб та їхньої вартості.
2. Можливе співфінансування силами батьків здійснюється за принципами:
 - **добровільності**: ніхто не може нікого примусити здавати гроші на будь-що;
 - **конфіденційності**: без згоди людини ніхто не має права публічно оголошувати, узяла вона участь у співфінансуванні чи ні;
 - **прозорості та регулярної звітності**.
3. Співфінансування ліцею силами батьків є частиною кошторису ліцею і відображається в звіті у графі “Надходження”. Гроші приймаються виключно в безготівковій формі та надходять на спецрахунок ліцею. Якщо батьки вирішили передати ліцею будь-які матеріальні цінності, останні мають бути взяті на облік за актом приймання-передачі з визначенням їхньої балансової вартості.
4. Батьки мають можливість контролювати та перевіряти реальні потреби ліцею в їхньому співфінансуванні. Наявність або відсутність грошей на рахунку ліцею або засновника можна перевірити через відкриті реєстри та/або відповідний запит на отримання публічної інформації до засновника ліцею. Перевірити адекватність тендерних закупівель можна через сайт ProZorro. Пересвідчитись, чи дійсно існує потреба у співфінансуванні силами батьків певних речей (мийних засобів, фарби тощо), батьки можуть, ініціювавши інвентаризаційну перевірку і створивши відповідну комісію, що перевірить фактичну наявність або відсутність речей, на закупівлю яких пропонується співфінансування.

РОЗДІЛ 2. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Ми, педагоги, батьки та учні, виходимо з того, що:

Освітній процес має бути спрямований на всебічний розвиток і подальшу успішну самореалізацію учня в дорослому житті – як особистості, громадянина й фахівця.

2.1. Організація освітнього процесу в межах навчальної діяльності

⁴ “Батьки за власною ініціативою та на добровільних засадах можуть надавати закладу освіти благодійну допомогу відповідно до законодавства про благодійну діяльність та благодійні організації” (частина 4 ст. 24 проекту Закону України “Про повну загальну середню освіту”).

1. Організація освітнього процесу ґрунтується перш за все на академічній свободі вчителя, праві вільного вибору ним форм, методів та засобів навчання і праві вчителя на педагогічну ініціативу. Адміністрація ліцею, батьківська та учнівська спільноти мають усебічно сприяти реалізації цих прав вчителя.⁵
2. Водночас батьки та учні (старшокласники) можуть бути ініціаторами та/або брати участь у низці питань організації освітнього процесу, зокрема:
 - у межах Типового робочого плану колективно обирати предмети варіативного складника освітньої програми з урахуванням запитів більшості або профорієнтаційних перспектив;
 - подавати загальноліцейські, класні або індивідуальні заявки на освітні, соціальні й культурні гранти;
 - залучати батьків до організації майстер-класів та лекцій про різні спеціальності, а також екскурсій на виробництва, в офіси тощо; шукати можливості для отримання якомога ширшої інформації про сучасні професії та соціальні компетентності⁶.
3. Важливою умовою ефективності освітнього процесу є неупереджене, прозоре та зрозуміле оцінювання. Критерії оцінювання усних та письмових відповідей, контрольних, самостійних робіт, рефератів, проектів тощо є прозорими, справедливими та зрозумілими для всіх. Затверджені МОН критерії оцінювання, сформульовані недвозначно та простою зрозумілою мовою, мають бути вивішені в класах, на інформаційній дошці в ліцеї, розміщені на сайті ліцею тощо.
4. Механізмом перевірки якості освіти в ліцеї, зокрема, може бути процедура самооцінки, яка проводиться у вигляді анонімного опитування (анкетування) педагогів, батьків та учнів, що передбачає подальше коригування роботи з урахуванням результатів опитування.

2.2. Організація освітнього процесу поза межами навчальної діяльності

1. Позаурочна діяльність має бути спрямована на:
 - **всебічний розвиток учнів**, зокрема їхнього емоційного інтелекту, комунікаційних навичок, ініціативності та творчості;
 - **виявлення і розвиток талантів**;
 - **налагодження та укріплення партнерських зв'язків між членами спільноти**: батьками, педагогами та дітьми. Вітається і заохочується будь-яка спільна діяльність батьків і дітей, батьків і вчителів, педагогів і дітей та всіх разом: наставництво старшокласників над учнями молодших класів, “школа для батьків” під проводом учителів або адміністрації ліцею, гуртки, лекції та інша освітня активність для освітян і батьків, спільне дозвілля, екскурсії тощо.
2. Усім учням має бути надана можливість спробувати себе в творчих видах діяльності та взяти участь у відповідних конкурсах, виставах, змаганнях тощо: критеріями участі в творчих конкурсах є не наявність відповідних навичок, а виключно бажання учня.

⁵ Частина 1 ст. 54 Закону України “Про освіту”.

⁶ Ціла низка якісно нових можливостей організації освітнього процесу, включно з організацією індивідуальної освітньої траєкторії учня, з'явиться після ухвалення Закону України “Про повну загальну середню освіту”.

Форма і зміст таких заходів обираються та плануються спільно з учнями; пріоритетом у виборі форм позаурочної творчої активності є побажання учнів.

3. У позаурочний час учні за бажанням можуть брати участь в олімпіадах з навчальних предметів; відповідний учитель надає допомогу в підготовці. Успішна участь в олімпіадах не є обов'язком учнів; будь-який результат на олімпіаді або відмова від участі не можуть бути причиною засудження чи покарання з боку вчителя або адміністрації ліцею.
4. Запорукою добровільної участі в позаурочній діяльності є її відкрита програма та попереднє оголошення загальношкільних учнівських заходів, що обговорюється та пропонується заздалегідь на кожен місяць, чверть або семестр. Такий порядок дає можливість охочим заздалегідь визначитись, у яких видах позаурочної діяльності вони б хотіли взяти участь. Учні та батьки можуть вносити свої пропозиції на наступний рік і брати участь у складанні програми заходів.
5. Механізмом перевірки ефективності позаурочної діяльності в ліцеї може бути опитування (анкетування) педагогів, батьків та учнів, що передбачає подальше коригування роботи з урахуванням результатів опитування.

РОЗДІЛ 3. БЕЗПЕКА В ЛІЦЕЇ

Ми, педагоги, батьки та учні, виходимо з того, що:

Обов'язковим елементом освітнього процесу в ліцеїстському середовищі є задоволення для всіх його учасників на належному рівні основних потреб людини (зокрема фізіологічних, соціальних та потреб у безпеці – фізичній і психологічній).

3.1. Сприятливе фізичне середовище

• Адміністрація ліцею в співпраці з усією ліцеїстською спільнотою розробляє методи та шляхи забезпечення задоволення основних фізичних потреб у ліцеїстському середовищі.

1. Серед основних фізичних потреб усіх учасників освітнього процесу в ліцеїстському середовищі є такі:
 - **вільний доступ до свіжого повітря.** Ліцей має забезпечити наявність свіжого повітря в класах під час занять, регулярне провітрювання класів під час перерви та можливість прогулянок дітей на ліцеїстському подвір'ї під час перерв;
 - **вільний доступ до питної води.** Фонтанчики або кулери з питною водою мають бути завжди доступними всім учасникам освітнього процесу в ліцеї.
 - **вільний доступ до туалету.** Ліцеїстські туалети мають відповідати потребам людини в поазі до її гідності та сучасним гігієнічним нормам. Туалети мають бути облаштовані індивідуальними кабінками з дверима, що зачиняються, сучасними сантехнічними системами, забезпечені туалетним папером, водою та милом для миття рук;
 - **доступна якісна їжа.** У ліцеї має бути організовано гаряче харчування. Одним з критеріїв вибору оператора, що організовує роботу ліцеїстської їдальні, має стати надання сучасного збалансованого харчування. Вітається також осучаснення інтер'єру

їдальні, посуду та естетики подачі страв, а також забезпечення вибору учнями страв з урахуванням їхніх смаків.

- надання домедичної допомоги в разі потреби.

3.2. Безпечне та комфортне психосоціальне середовище

1. Усі учасники освітнього процесу підтримують дружню, заохочувальну і комфортну атмосферу в ліцеї та в освітньому просторі, ставляться один до одного з повагою. Психологічне насильство та булінг є неприпустимими в стосунках між усіма учасниками освітнього процесу⁷. Правила ліцею та регламенти взаємодії учасників освітнього процесу мають передбачати комфортне психологічне середовище для всіх і кожного.
2. У ліцеї організується психологічна та соціально-педагогічна підтримка для учнів. Психологічна служба в ліцеї має бути забезпечена організаційними можливостями для ефективної роботи. Необхідне виділення окремого кабінету для роботи практичного психолога. У ліцеї також може бути скринька для анонімних звернень до психолога.
3. Під час перебування в ліцеї вчителі та учні повинні мати простір і час для відпочинку та психологічного розвантаження. Разом з простором для відпочинку педагогів (вчительською кімнатою) в ліцеї має бути створений простір для психологічного розвантаження та відпочинку учнів.
4. Інструментом вимірювання рівня психологічного комфорту в ліцеї може стати анкетування всіх учасників освітнього процесу.
5. Проблеми з порушенням правил дружності та взаємоповаги в ліцеї вирішуються на рівні адміністрації ліцею. Розгляд та розв'язання конфліктів також можуть здійснюватися Координаційною радою або Загальними зборами ліцею, засновником закладу освіти (органом управління у сфері освіти, який діє від імені засновника). Ліцейська процедура розв'язання конфліктів не позбавляє особу права звернутись до суду або до освітнього омбудсмена.

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Текст Меморандуму є рамковим для українських ЗЗСО і може змінюватися залежно від того, яких домовленостей дійдуть кожна зі сторін – педагоги, учні та батьки.

Цей документ ухвалюється після його обговорення на Загальних зборах або в інший спосіб, який передбачає активність усіх учасників освітнього процесу.

Документ вважається схваленим, якщо його підписують уповноважені представники батьків, учнів та педагогів, або ж відповідне рішення може бути зафіксоване протоколом Загальних зборів ліцею.

⁷ Порядок реагування на прояви психологічного насильства та булінг, а також порядок адміністративного та карного покарання винних докладно виписані в низці законів України, зокрема в змінах до Кодексу України про адміністративні правопорушення та в змінах у Законі України “Про освіту”. Повний перелік міститься в Законі України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)”.

